

5. Olena Vereshchahina-Biliavska, Iryna Mazur, Olena Burska, Svitlana Iskra, Olena Teplova. Musical thinking problems (2022). Thinking Skills and Creativ-ity. Volume 46, December 2022, 101138 journal homepage: www.elsevier.com/locate/tsc.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.78>

Світлана Лещук
м. Вінниця, Україна
e-mail: s.leschuk63@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ-ПІАНІСТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті розглядаються засади педагогічного впливу на процес розвитку пізнавального інтересу учнів у класі фортепіано на початковому етапі навчання. Обґрунтовано зв'язок традиційних та новаторських методик розвитку пізнавального інтересу учнів-піаністів. Визначено навчальні завдання, ефективні форми і методи роботи із здобувачами-початківцями.

Ключові слова: педагогічні засади, пізнавальний інтерес, мистецька освіта, фортепіанна підготовка, читання з аркушу.

Abstract. The article examines the principles of pedagogical influence on the process of developing cognitive interest in piano students at the initial stage of training. The connection between traditional and innovative methods of developing cognitive interest in piano students is substantiated. Educational tasks, effective forms and methods of working with novice students are determined.

Keywords: pedagogical principles, cognitive interest, art education, piano training, reading from a sheet.

Процес реформування освітньої системи України увійшов в свою найактивнішу фазу. В сучасних умовах розбудови освітянства нагальних змін потребує і початкова мистецька освіта. Саме в конкретизації змісту навчання, підходів до результативного планування надання освітніх послуг мистецькими школами полягає реформація позашкільної освіти у сфері навчання молоді музичного мистецтва.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає в активному вдосконаленні теорії та методики навчання здобувачів в класі фортепіано, впровадженні нових ефективних засобів педагогічного впливу на процес підготовки професійно націлених випускників мистецької школи. Однак, традиційна система фортепіанної підготовки учнів вимагає оновлення фахового репертуару, нових, більш прогресивних, підходів до змісту навчання зокрема на початковому етапі.

Мета статті полягає у спробі визначити ефективність зв'язку традиційних та новаторських методик розвитку пізнавального інтересу учнів-піаністів на початковому етапі навчання.

Сучасні науковці й педагоги, такі як О. Єременко, Т. Колос, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька досліджували пріоритетні напрямки розбудови мистецької освіти. Т. Воробкевич, І. Грінчук, О. Бурська, Р. Доніна, Н. Мозгальова, О. Щолокова, О. Ярошенко та інші розглядали питання фортепіанної педагогіки та виконавства. Педагогічні засади розвитку пізнавального інтересу учнів досліджували А. Іващенко, З. Жовчак, О. Теплова. Українські традиції як засіб мистецького виховання дітей ґрунтовно представлено у працях І. Барановської. М. Вовка, М. Залізник, А. Корженевського, Ю. Некрасова.

Проблеми формування музично-виконавських компетентностей розглядалася у працях вітчизняних та зарубіжних педагогів і музикознавців. Дослідники підкреслюють значення комплексного підходу до музичного навчання, де поєднуються технічні, художні та комунікативні аспекти (О. Бурська, Б. Милич, І. Рябов, Ю. Тарчинська, В. Тітов та ін.).

Першоджерела доводять, що важко переоцінити роль педагогічного впливу на процес розвитку пізнавального інтересу учнів фортепіанного фаху на початковому етапі навчання.

На сьогодні сучасна мистецька школа представляється середовищем для розвитку мистецьких здібностей учнів, набуття ними художньо-естетичного досвіду шляхом активної участі у мистецькій діяльності, де усі бажаючі мають можливість комплексно опановувати різні види мистецтв, отримуючи поглиблені практичні навички в певному з його видів.

У змісті типової освітньої програми для здобувачів елементарного підрівня дитячої мистецької школи зазначено, що пріоритетними завданнями навчання є всебічний аналіз визначення музичних здібностей учнів, обсягу, складності та часу на опрацювання навчальних завдань, форм і методів роботи із здобувачами-початківцями.

Початкові кроки учня в класі фортепіано виступають важливими чинниками розвитку фахових якостей, умінь та навичок майбутнього виконавця, оскільки, саме з перших уроків навчання гри на фортепіано, викладач має вирішувати педагогічні завдання з мотивації до навчання учнів, відповідальності за очікуваний результат. Великий педагог Борис Милич, досліджуючи музичний розвиток учнів-початківців наголошував на необхідності «індивідуалізації методів роботи з дітьми, що відрізняються різним рівнем вроджених і набутих здібностей» і вважав це «однією з найважливіших задач музичної педагогіки... Однією із заповорок плідності викладацької роботи є тісний контакт педагога з учнем. Їхнє порозуміння засноване на творчому інтересі до пізнання музики» (Милич, 2024, с. 25).

Для отримання ефективних результатів педагогічної роботи з розвитку пізнавального інтересу учнів-піаністів на початковому етапі навчання ми дотримувалися наступних педагогічних умов:

- систематичність індивідуальних занять;
- створення творчої атмосфери уроку;

- урахування індивідуальних особливостей учнів;
- використання різних форм уроків (урок-подорож, урок-гра, урок-концерт, урок-екскурсія, урок-музей);

- поступове ускладнення навчального та концертного репертуару

У педагогічному процесі ми використовували наступні методи навчання:

- метод слухового аналізу;
- жанрово-стильовий підхід до репертуарної програми;
- розвиток навичок читання з аркушу.

Досліджуючи проблему розвитку пізнавального інтересу учнів-початківців, ми спиралися на методичні принципи роботи в класі фортепіано І. Рябова, який ґрунтовно дослідив методику роботи з учнями на початковому етапі навчання (Рябов, 1991). Рекомендовані ним методи роботи з учнями на початковому етапі навчання: *інформативний (ознайомлення учня з відповідними уроку музично-виконавськими поняттями); репродуктивний (педагогічний показ викладачем музичної п'єси або вправи); проблемний (сумісний пошук практичних рішень художніх завдань до максимально можливої самостійної праці учня); метод планування та комплексного підходу до навчання (гармонійне поєднання елементів навчання та виховання, при якому завдання викладача з індивідуальним плануванням роботи на кожного учня є послідовно передбачливим процесом як близьких, так і передбачувальних перспектив з уникненням елементів випадковості у плануванні завдань)*. На розвитку вмінь читання нотного тексту з листа, як пріоритетному методу роботи з початківцями, наголошує О. Теплова: «Відомо, що навчання гри на фортепіано зацікавлює та захоплює учня лише у випадку розширення його власного кола інтересів та задоволення його естетичних потреб... Допоміжним засобом для відпрацювання навичок читання з листа є систематично виконані в якості домашнього завдання самостійні роботи. Цей засіб стає ефективнішим, якщо застосовується паралельно з читанням з листа» (Теплова, 2011, с. 98; 101). Структура уроку та вибір практичних інструментів навчання цілком відноситься до компетенції викладача.

Отже, ефективність педагогічних дій у роботі викладача з учнями-початківцями залежить від виявлення та інтеграції у навчання здібностей учня, що обумовлює оптимізацію часу, потрібного на засвоєння нового матеріалу. Важливо відзначити, що без такого засвоєння неможливо рухатись далі. В кожному новому творі повинні виділятися та закріплюватися ті чи інші теми. Викладач може корегувати запланований матеріал, послідовність завдань або змінювати її, вносити варіативний компонент у зміст уроку. Важливо, щоб склалася цілісна картина всебічного органічного розвитку учня, а, в разі його виняткової обдарованості, викладач має створити доцільні педагогічні умови для формування усіх фахових якостей для майбутнього професійного музичного розвитку. Таким чином, учитель повинен проаналізувати педагогічне значення усіх програмних творів, спираючись на зміст навчальної роботи в кожний окремий період, як в плані розвитку понять, так і у

формуванні професійних навичок учня. Застосовані методи посприяли комплексному розвитку пізнавального інтересу учнів-піаністів на початковому етапі навчання.

Список використаних джерел:

1. Б. О. Милич. (2024). Фортепіанна педагогіка. Теоретичні основи курсу методики навчання гри на фортепіано. Вибрані методичні праці. Навчальний посібник. редактор-упорядник, перекладач, автор вступної статті Т. А. Омельченко. Київ – Ніжин: Видавець Лисенко М.М. 400.
2. Падалка Г. (2008). Педагогіка мистецтва. Тернопіль. Богдан. 98.
3. Рябов І. (1991). Крок за кроком. вид. «Музична Україна». 85.
4. Теплова О. (2011). Методичні рекомендації щодо засвоєння нотного тексту у початковій музичній школі. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 35.101-97.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.79>

Олег Сидоренко
м. Вінниця, Україна
Людмила Дяченко
м. Вінниця, Україна
Науковий керівник: Віктор Соловей
<https://orcid.org/0000-0003-0373-6008>
e-mail: victorsolovey79@gmail.com

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЙНІ ОРНАМЕНТАЛЬНІ ТА РОЗПИСНІ МОТИВИ, ЯК ДЖЕРЕЛО ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ

Анотація. У статті розглядаються українські традиційні орнаментальні та розписні мотиви як джерело формування художнього образу. Обґрунтовано значення традиційних мотивів у сучасному мистецтві, дизайні та візуальній культурі як чинника формування національної ідентичності та спадкоємності художніх традицій.

Ключові слова: українська орнаментика, традиційний розпис, художній образ, символіка, народне мистецтво, національна ідентичність, декоративно-прикладне мистецтво.

Annotation. The article examines Ukrainian traditional ornamental and painting motifs as a source of artistic image formation. The significance of traditional motifs in contemporary art, design, and visual culture as a factor in the formation of national identity and continuity of artistic traditions is substantiated.

Keywords: Ukrainian ornamentation, traditional painting, artistic image, symbolism, folk art, national identity, decorative and applied arts.

У сучасних умовах активних культурних трансформацій особливої актуальності набуває проблема збереження та осмислення національної ідентичності й культурної спадщини. Українські традиційні орнаментальні та розписні мотиви постають не лише як складова декоративно-прикладного мистецтва, а як цілісна система знаків, символів і художніх образів, що відображають світоглядні уявлення народу, його історичну пам'ять та естетичні цінності. Звернення до традиційної орнаментики й розпису є надзвичайно важливим у контексті сучасного мистецтва, дизайну, візуальної культури та мистецької освіти, оскільки саме ці явища забезпечують спадкоємність культурної традиції та формують національну художню мову.

Метою дослідження є аналіз українських традиційних орнаментальних та розписних мотивів, як джерела формування художнього образу, виявлення їх символічного, естетичного та світоглядного потенціалу, а також обґрунтування їх ролі у розвитку сучасного мистецтва та дизайну.

Українська традиційна орнаментика та розпис є важливим пластом національної культури, що формувався протягом століть і відображає світоглядні, естетичні та духовні цінності народу. Орнаментальні й розписні мотиви виконували не лише декоративну функцію, а й сакральну, оберегову та символічну, формуючи цілісний художній образ побутового й ритуального простору. Саме через систему символів, знаків, колористику та композиційні принципи народне мистецтво передавало уявлення про структуру світу, взаємозв'язок людини з природою та космосом. Як зазначає В. Скуратівський, «народне мистецтво є не просто прикрасою побуту, а формою художнього мислення народу, в якій закладено його історичну пам'ять і духовний досвід» [1, с.12].

Орнамент може бути представлений як система символів і смислів. Український традиційний орнамент ґрунтується на поєднанні геометричних, рослинних, зооморфних та антропоморфних мотивів. Кожен елемент має закріплене символічне значення: коло уособлює сонце та вічність, ромб — землю й родючість, хвиляста лінія — воду та безперервність життя, дерево життя - модель світу й зв'язок поколінь. Орнамент передає у традиційній культурі своєрідну візуальну мову, в якій зашифровано світоглядні уявлення народу. За словами О. Найдена, «орнамент у традиційній культурі — це мова символів, через яку народ передає своє бачення світу, структуру буття та систему цінностей» [2, с. 47].

Важливу роль у формуванні емоційно-художнього образу українського мистецтва відіграє традиційний розпис — петриківський, подільський, слобожанський, гуцульський. Він поєднує декоративну узагальненість із виразною емоційністю та ритмічною організацією композиції. Розпис трансформує реальні форми природи у знаково-образні структури, що несуть символічне й естетичне навантаження. Як зазначає Т. Кара-Васильєва, «український декоративний розпис формує художній образ не через імітацію реальності, а через узагальнення, символ і ритм» [3, с. 83].